

**บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549-2553**
**ROLES AND AUTHORITIES OF SUBDISTRICT HEADMEN AND VILLAGE
HEADMEN IN THE POST-COUP PERIOD B.E. 2549-2553**

พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์¹ จันทนา สุทธิจารี²

Pongsawut Rachjun, Juntana Suttijaree

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่อง “บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553 มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553 (2) วิเคราะห์ผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553 และ (3) เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน โดยอาศัยแนวคิดการแบ่งอำนาจการปกครอง หลักการจัดระเบียบการปกครอง บทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ภายใต้กระบวนการตั้งคำถามการวิจัย โดยวิธีการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ผ่านการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการ กรมการปกครอง นักวิชาการด้านการเมืองและการปกครอง รวม 21 คน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านหลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553 กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถแสดงบทบาทและอำนาจหน้าที่ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) บทบาทและอำนาจหน้าที่ตามสถานะทางกฎหมาย คือ การแสดงบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้องโดยตรง และบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ การปฏิบัติภารกิจในฐานะที่เป็น เจ้าพนักงานปกครองท้องถิ่น ซึ่งต้อง

Received: 2020-07-17 Revised: 2020-09-15 Accepted: 2020-09-16

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด Political Science, Faculty of law and Politics Roi Et Rajabhat University, e-mail: seat007@outlook.com

² สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด Political Science, Faculty of law and Politics Roi Et Rajabhat University, e-mail: seat007@outlook.com

ปฏิบัติการกิจตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่เป็นสำคัญ 2) บทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะตัวแทนของรัฐ คือ การแสดงบทบาทหน้าที่อื่นๆ ที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้โดยเฉพาะบทบาทในการช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานราชการหรือองค์กรของรัฐอื่นๆ ที่เข้าไปปฏิบัติงานในท้องที่ที่ตนรับผิดชอบหรืองานในลักษณะอื่นที่ถูกหน่วยราชการร้องขอ 3) บทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชน คือ การแสดงบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่ต้องดูแลสุขทุกข์ของลูกบ้านในความปกครองของตน ตลอดจนการช่วยเหลืออำนวยความสะดวก การให้คำปรึกษาและการว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้าน ทั้งนี้ เป็นไปเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายในท้องที่ ตลอดจนการระดมความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

คำสำคัญ (Keywords): บทบาท; อำนาจหน้าที่; กำนัน; ผู้ใหญ่บ้าน

Abstract

The objectives of this research article “Roles and Authorities of Subdistrict headmen and Village Headmen in the Post-Coup Period B.E. 2529 - 2553” aims to 1) investigate the roles and authorities of village headmen in the post-coup period B.E. 2549 - 2553, 2) analyze the effects on roles and authorities of village headmen in the post-coup period B.E. 2549 - 2553, and 3) suggest solutions to village headmen's role and authority problems that are appropriate for present situations. This study uses the concept of deconcentralization, the principle of government and roles and authorities of village headmen to explain relations in the research questions setting. Qualitative method is used in this research. Data were collected by using an in-depth interview method. The sample groups included village headmen, government officers and political science scholars which accounted for 21 people in total. The results show that the roles and authorities of village headmen in the post-coup period B.E. 2549 - 2553 can be characterized into three patterns: 1) legality roles and authorities – village headmen have to act in accordance with related laws. In other words, the village headmen, as a local government officer, have to conduct their duties as stated in local administration act. 2) Government agent roles and authority - village headmen perform their roles in supporting or helping other government organizations who come to conduct

their missions in the headmen area. 3) Community leader roles and authorities village headmen, as a leader of their community, have to take care of welfare for their community members, provide helps and advice and give warnings to the community members in order to keep peacefulness in the community ; the headmen also have to call for coperations from the community members when having public activities in the community.

Keywords: Role; Authority; Subdistrict Headmen; Village Headmen

บทนำ (Introduction)

กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่หลักในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีขอบเขตของภารกิจกว้างขวาง กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะพนักงานฝ่ายปกครองในระดับท้องที่จึงมีบทบาทหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานของกระทรวงมหาดไทย และยังต้องรับผิดชอบงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่นำลงไปปฏิบัติ ในตำบล หมู่บ้าน จึงนับว่าเป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้งานของทางราชการบรรลุเป้าหมาย ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เนื่องจากสมัยนั้นประเทศไทยกำลังเผชิญกับการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตกที่แผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาถึงประเทศเพื่อนบ้านของไทย ขณะที่การปกครองของไทยขณะนั้นยังคงล้าสมัยไม่มีเอกภาพในทางการปกครองอย่างแท้จริง เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของราชอาณาจักร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงตัดสินพระทัยที่จะปฏิรูปการปกครองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและรักษาเอกราชของชาติไว้ จึงได้ปฏิรูปการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านครั้งสำคัญในปี พ.ศ.2435 (ร.ศ. 111) โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หลวงเทศาภิบาลวิจารณ์ (เส็ง วิริยศิริ) ไปทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขึ้นที่บ้านเกาะบางปะอิน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยให้ราษฎรพิจารณาเลือกผู้ใหญ่บ้าน แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านเลือกตนเองเป็นกำนัน ในการปฏิบัติหน้าที่ก็กำหนดให้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ การป้องกันการโจรกรรมและผู้ร้าย และกำหนดให้มีผลประโยชน์ตอบแทนบ้าง เช่น สิ้นลดค่านา ภาษีไม้ไผ่ ค่าเหยียบย่ำที่นาราชภู เป็นต้นความมุ่งหมายก็เพื่อให้บุคคลที่ราษฎรเลือกเข้ามาได้มีหน้าที่ดูแลดำเนินงานของตำบล หมู่บ้าน ให้เป็นไปด้วย ความเรียบร้อย เป็นหูเป็นตาให้แก่ทางราชการที่จะช่วยสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรทั่วไป ตลอดจนช่วยเร่งรัดจัดเก็บภาษีอากรและผลประโยชน์ของแผ่นดิน ซึ่งสมควรได้จากราษฎรโดยธรรม (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2553 : 39 - 41)

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารการปกครอง “ท้องที่” ซึ่งได้ถือกำเนิด และมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และตราฉบับปัจจุบัน ยังคงกล่าวได้ว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่มีทั้งบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตการปกครองที่เรียกว่า ตำบล และหมู่บ้าน โดยมีแนวคิดรวบยอดทางกฎหมาย และการบริหารราชการ เรียกรวมกันว่าเป็น “การปกครองท้องที่” ดังจะเห็นได้ว่าชื่อดังกล่าวเป็นชื่อของการจัดระบบปกครองและเป็นระบบการบริหารราชการลักษณะหนึ่งของไทย ซึ่งมีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 เป็นกฎหมายแม่แบบคือ ได้วางรากฐานไว้ ลักษณะของการปกครองท้องที่ดังกล่าว นับว่าเป็นโครงสร้างสำคัญของการบริหารดินแดนของไทย (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546)

การรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ.2549 เป็นการก่อรัฐประหารในประเทศไทยซึ่งเกิดขึ้นในคืนวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 นำโดย คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งมีพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน เป็นหัวหน้าคณะ โดยโค่นล้มรักษาการนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งนับเป็นการก่อรัฐประหารเป็นครั้งแรกในรอบ 15 ปี รัฐประหารครั้งนี้เกิดขึ้นก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนต่อมา หลังจากที่มีการเลือกตั้งเดือนเมษายนถูกตัดสินให้เป็นโมฆะ นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ดำเนินมายาวนานนับตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2548 คณะรัฐประหารได้ยกเลิกการเลือกตั้งในเดือนตุลาคม ยกเลิกรัฐธรรมนูญ สั่งยุบสภา สั่งห้ามการประท้วงและกิจกรรมทางการเมือง ยับยั้งและเซ็นเซอร์สื่อ ประกาศใช้กฎอัยการศึกและจับกุมสมาชิกคณะรัฐมนตรีหลายคน พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน ได้แถลงเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ.2548 ถึงสาเหตุในการยึดอำนาจและให้คำมั่นว่าจะฟื้นฟูรัฐบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตยภายในหนึ่งปี อย่างไรก็ตาม คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขประกาศว่า หลังจากการเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาลประชาธิปไตยแล้ว คณะปฏิรูปการปกครองจะเปลี่ยนไปอยู่ในรูปแบบของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ

ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ.2549 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติปกครองส่วนท้องที่ พ.ศ.2457 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังมีคำถามและความสงสัยหลายประการ ทั้งที่ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเช่นใดบ้าง รวมไปถึงการปรับเงินเดือนให้กับกำนันผู้ใหญ่บ้าน และการดำรงตำแหน่ง แบบมีวาระเหมือนข้าราชการการเมือง หรือให้มีการเกษียณอายุ 60 ปี (ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2551 มาตรา 14) เหมือนข้าราชการประจำ หรือแม้แต่ประเด็นที่ว่าใครหน่วยงานใด หรือองค์ใดจะเป็นผู้ควบคุมดูแล ประเมินผล การทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านและถ้าหากมีแล้วจะมีการประเมินกันอย่างไร ด้วยวิธีการใด เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมมากที่สุด และ

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2552 มาตรา 3 บัญญัติว่าการยกเลิกตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนันและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จะกระทำมิได้ ซึ่งในกรณี ยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเทศบาลตำบลหรือเทศบาลเมือง หากในท้องที่ดังกล่าวยังมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ก็ให้ดำรงตำแหน่งต่อไป อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองส่วนท้องที่ พ.ศ.2457 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายหลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553 เป็นประเด็นที่น่าศึกษา ถ้าหากเป็นการทำเพื่อมุ่งเอาใจกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพื่อหวังผลทางการเมือง จะเป็นผลเสียมากกว่าผลดีในแง่ที่ว่ากำลังทำลายประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยมิได้ตั้งใจ เนื่องจากประชาชนจะถูกครอบงำโดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไปโดยปริยาย ซึ่งการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งจนเกษียณอายุ 60 ปี นั้นอาจทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดความห่างเหินกับประชาชนหรืออาจจะเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่พึงกระทำ เพราะไม่ต้องขอคะแนนเสียงจากประชาชนในระยะเวลาที่ยาวนาน

ผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญถึงภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวควรที่จะมีการศึกษาว่า ภายหลังจากการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาท อำนาจหน้าที่ทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติที่เป็นจริงอย่างไรบ้าง กำนันผู้ใหญ่บ้านของไทยควรมีการปรับตัวเช่นไร ลักษณะใด ในท่ามกลางการปรับเปลี่ยนและการปฏิรูปทางการเมืองการบริหารและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปรับเปลี่ยนบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

ภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ.2549 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติปกครองส่วนท้องที่ พ.ศ.2457 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2549 - 2553 โดยศึกษาบทบาทอำนาจหน้าที่ในทางกฎหมาย บทบาทอำนาจหน้าที่การปกครองท้องที่ประเภทอื่นๆ รวมทั้งบทบาทอำนาจหน้าที่ที่ไม่ได้ระบุไว้ อย่างรอบด้าน
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน อันจะส่งผลให้การพัฒนาท้องถิ่นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประเด็นศักยภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

1. วิธีการศึกษา

การวิจัยเอกสาร

การศึกษาวิจัยนี้ มุ่งศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ กฎหมาย ระเบียบ กฎกระทรวงและหนังสือราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตำรา คู่มือการปฏิบัติราชการ และเอกสารที่กำหนดแนวปฏิบัติต่างๆ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การใช้แบบสัมภาษณ์

การศึกษาวิจัยนี้ จะใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษา ถึง บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบัน จากกลุ่มตัวอย่าง

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ มุ่งศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 21 คน ได้แก่ (1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 คน (2) ข้าราชการสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 7 คน และ (3) นักวิชาการด้านการเมืองและการปกครอง จำนวน 2 คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

โดยการเลือกใช้วิธีการสุ่มเพื่อการสัมภาษณ์แบบรายคน การสุ่มตัวอย่างทำได้ 2 วิธีคือ

1. การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กล่าวคือ ข้าราชการ สังกัด กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่สังกัดในจังหวัดเชียงใหม่ คือ 1) อำเภอแม่ริม 2) อำเภอสันทราย 3) อำเภอสันกำแพง 4) จังหวัดเชียงใหม่ และ 5) นักวิชาการด้านการเมืองและการปกครอง รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน

2. การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กล่าวคือ 1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 คน

คุณสมบัติกลุ่มตัวอย่าง

คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาได้ 2 วิธีคือ

1. โดยคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะพิจารณาจากการได้รับรางวัลแทนทองคำ การยกย่องเชิดชู ประวัติการทำงาน อายุการปฏิบัติงาน

2. โดยคุณสมบัติของนักวิชาการด้านการเมืองและการปกครอง จะพิจารณาจากผลงานด้านการวิจัย ประสบการณ์ด้านการสอน และตำแหน่งทางวิชาการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553” เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะใช้ระเบียบวิธีวิจัย 2 วิธีการ ผสมผสานเกื้อกูลและสนับสนุนกัน ได้แก่

วิธีการวิจัยเอกสาร

วิธีการวิจัยเอกสารนี้ เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายระเบียบ กฎกระทรวงและหนังสือราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตำรา คู่มือการปฏิบัติราชการ และเอกสารที่กำหนดแนวปฏิบัติต่างๆของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อใช้เป็นกรอบเบื้องต้นในการศึกษา และประเมินถึงบทบาทหน้าที่อย่างเป็นทางการตามที่ปรากฏในเอกสารของทางราชการว่ามีขอบข่ายกว้างขวางเพียง ตลอดจนมีเงื่อนไขแวดล้อมการแสดงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในลักษณะใดบ้าง

วิธีการสัมภาษณ์

วิธีการศึกษาวิจัยในส่วนนี้ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลและปฏิบัติงานร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยตรง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล ประกอบด้วย (1) ข้าราชการสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เช่น ปลัดจังหวัด นายอำเภอ และ ปลัดอำเภอ จำนวน 7 คน (2) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 คน และ (3) นักวิชาการด้านการเมืองและการปกครอง จำนวน 2 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นสภาพทั่วไป ลักษณะของบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติงานจริงและข้อคิดเห็นต่างๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยประมวลความคิดเป็นของกลุ่มตัวอย่างที่ได้มา เพื่อให้ได้ความคิดเห็นสอดคล้องและแตกต่างกันของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนและแต่ละข้อ แล้วนำข้อมูลที่ได้ ไปใช้ตอบคำถามในการวิจัยต่อไป และเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการศึกษามากที่สุด

ผลการวิจัย (Research Result)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553” สามารถอธิบายและนำเสนอผลการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้คือ

1. ประเด็นบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553

จากผลการศึกษาวิจัย “ประเด็นบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553” พบว่า สามารถจัดแบ่ง บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1: บทบาท และอำนาจหน้าที่ตามสถานะทางกฎหมาย กล่าวคือ การแสดงศักยภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้องโดยตรง และบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในกฎหมาย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การปฏิบัติภารกิจในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานปกครองท้องถิ่น ซึ่งต้องปฏิบัติตามภารกิจตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2475 เป็นสำคัญ

ลักษณะที่ 2: บทบาทและอำนาจหน้าที่ ในฐานะตัวแทนของรัฐ กล่าวคือ การแสดงศักยภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่อื่นๆ ที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ โดยเฉพาะศักยภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่ในการช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานราชการหรือองค์กรของรัฐอื่นๆ ที่เข้าไปปฏิบัติงานในท้องที่ที่ตนรับผิดชอบ หรืองานในลักษณะอื่นๆ ที่ถูกหน่วยราชการร้องขอ

ลักษณะที่ 3 : บทบาทและอำนาจหน้าที่ ในฐานะผู้นำชุมชน กล่าวคือ การแสดงศักยภาพ บทบาทและอำนาจหน้าที่ในฐานะผู้นำชุมชนที่ต้องดูแลสุขทุกข์ของลูกบ้านในความปกครองของตน ตลอดจนการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก การให้คำปรึกษา และการว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้าน ทั้งนี้ เป็นไปเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายในท้องที่ ตลอดจนการระดมความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

2. ประเด็นผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553

จากผลการศึกษาวิจัย “ผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553” พบว่า การศึกษาเอกสารและโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล ประกอบด้วย ปลัดจังหวัดเชียงใหม่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอสันทราย อำเภอแมริม และอำเภอสันกำแพง รวมทั้งนักวิชาการด้านการเมืองและการปกครอง จำนวน 21 คน เกี่ยวกับผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร พ.ศ.2549 - 2553 เมื่อนำมาวิเคราะห์ผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ทราบข้อมูลในแต่ละประเด็น ดังนี้คือ

2.1 ประเด็นผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน

จากการศึกษาเอกสาร ตลอดระยะเวลาเกือบ 100 ปี ได้มีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครอง เพื่อให้การบริหารการปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการบริหารบ้านเมืองและสภาพการณ์ปกครองประเทศในแต่ละยุคสมัย ทำให้บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีวิวัฒนาการที่สอดคล้องกับสังคมไทยมาโดยตลอด จนถึงปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่นที่มีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วทั้งสิ้น 10 ครั้ง ดังต่อไปนี้

ครั้งที่ 1 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2486 แก้ไขเพิ่มเติมการแต่งตั้งและการออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน การกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการตำบล กรรมการหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และวินัยของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล

ครั้งที่ 2 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2489 แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน วิธีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และการออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน

ครั้งที่ 3 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2510 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้มี “ผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ” ขึ้น และเพื่อให้เห็นความแตกต่างจึงได้เปลี่ยนชื่อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่มีอยู่แต่เดิมเป็น “ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง” นอกจากนี้ ยังแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน การกำหนดวิธีการคัดเลือก หน้าที่และอำนาจของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งกรรมการหมู่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ให้สามารถที่จะปฏิบัติงานของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ซึ่งเพิ่มเติมขึ้นอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครั้งที่ 4 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2516 แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติด้านวุฒิการศึกษาของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

ครั้งที่ 5 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2525 แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด และมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 60 ปีบริบูรณ์

ครั้งที่ 6 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2527 แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจฝ่ายตุลาการของนายอำเภอในทางความแพ่ง

ครั้งที่ 7 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2532 แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน และให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีสิทธิลาอุปสมบท หรือบรรพชาได้เช่นเดียวกับข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ

ครั้งที่ 8 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งเป็นวาระ 5 ปี และกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามเพิ่มขึ้นอีก

ครั้งที่ 9 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2542 แก้ไขอายุผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน รวมทั้งคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ว่าที่ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการออกจากตำแหน่งของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านให้สอดคล้องกัน

ครั้งที่ 10 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 แก้ไขเพิ่มเติมวิธีการเลือก การแต่งตั้ง วาระและระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง จนอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และปรับปรุงบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีความชัดเจน เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านดำรงสถานภาพ เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย และการรักษาความมั่นคงภายใน ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และให้มีราษฎรในหมู่บ้านเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านและการร่วมเป็นคณะกรรมการผู้ประเมินผลการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : ผลการเปลี่ยนแปลงของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 - ปัจจุบัน

ฉบับเดิม	รายการปรับปรุงแก้ไข
1. การตรวจสอบคุณสมบัติก่อนการรับสมัครเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่	1. มีคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านอย่างเข้มงวดและจริงจัง คณะกรรมการได้แก่ 1.1) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่เกิน 3 คน 1.2) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 4 คน แต่ไม่เกิน 7 คน
2. แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด	2. แต่งตั้งโดยนายอำเภอ
3. การเลือกกำนัน ให้ราษฎรในตำบลที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกผู้ใหญ่บ้านที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง	3. การเลือกกำนัน ให้ผู้ใหญ่บ้านในตำบลประชุมโดยมีนายอำเภอเป็นประธาน คัดเลือกผู้ใหญ่บ้านหากตกลงกันไม่ได้ให้ลงคะแนนเสียงโดยวิธีลับ
4. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง 5 ปี	4. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ถึงอายุ 60 ปี ในลักษณะเหมือนข้าราชการ
5. ไม่มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน	5. มีการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ ทุก 5 ปี
6. นายอำเภอมีหน้าที่ดูแลและรักษาที่ดิน	6. นายอำเภอร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สาธารณะ	ทำหน้าที่ดูแลและรักษา ที่ดินสาธารณะ
7. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ครอบคลุมทุกด้าน ทุกเรื่องในท้องที่	7. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่เฝ้าระวังความมั่นคง และการรักษาความสงบเรียบร้อย และหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด หรือกระทรวง ทบวง กรม ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ มอบหมาย

ที่มา : ประมวลจากพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (ฉบับที่ 9 - 11)

2.2. ประเด็นผลกระทบต่อการเข้าสู่ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1) ในการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่เกิน 3 คน ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่น้อยกว่า 4 คน แต่ไม่เกิน 7 คน นักวิชาการ มีความคิดเห็นว่าเป็นไม่เหมาะสม เช่น การเลือกโดยให้มีการลงคะแนนเป็นวิธีที่ดีอยู่แล้ว เนื่องจากคนไม่ดีราษฎรก็จะไม่เลือก ทำให้เพิ่มขึ้นตอนเสียเวลา จำนวนคณะกรรมการที่เป็นราษฎรน้อยเกินไป อาจมาจากกลุ่มเดียวกัน ควรเพิ่มจำนวนคณะกรรมการตรวจสอบ จำนวนคณะกรรมการควรแต่งตั้งข้าราชการมากกว่าราษฎร

2) การเข้าสู่ตำแหน่งของกำนัน โดยให้กำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นเป็นผู้เลือกแทนการเลือกของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในตำบลนั้น นักวิชาการส่วนหนึ่งมีความคิดเห็นว่าเป็นไม่เหมาะสม เนื่องจากการเลือกตั้งแต่ละครั้งทำให้เกิดความแตกแยก ผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านการเลือกโดยราษฎร ย่อมเกิดความชอบธรรม และโดยที่กำนันคือผู้บังคับบัญชาของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนของกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบล จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่กำนันผู้ใหญ่บ้านให้ความยอมรับนับถือ เลือกบุคคลที่เป็นผู้นำของตนได้ตามคุณวุฒิและวิวุฒิ การทำงานในตำบลจะได้ไม่เกิดความขัดแย้ง และนักวิชาการอีกส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าเป็นไม่เหมาะสมก็คือ อาจมีการซื้อเสียงจากกำนันผู้ใหญ่บ้านตนเอง ราษฎรต้องการผู้นำที่เลือกเอง ควรให้มีการเลือกโดยราษฎรตามระบอบประชาธิปไตยจะสมบูรณ์ และเป็นธรรมที่สุด หากเลือกโดยกำนันผู้ใหญ่บ้านอาจไม่เป็นที่พอใจของราษฎร ผู้ใหญ่บ้านอาจถูกซื้อด้วยเงิน หรืออิทธิพลครอบงำ หรือเป็นเครือข่ายเชื่อมโยง อาจเกิดการสมยอม การเลือกพวกพ้อง เป็นการจำกัดสิทธิของราษฎร สวนทางกับหลักการประชาธิปไตย

2.3 ประเด็นผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1) ในการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ถึงอายุ 60 ปี ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการมีความคิดเห็นว่าเป็นไม่เหมาะสม กล่าวคือ การทำให้รัฐไม่เสี่ยงงบประมาณจากการเลือกตั้งบ่อยครั้ง และทำให้การทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความต่อเนื่อง หากได้คนที่ที่เหมาะสมจะทำให้การทำงานทุกอย่างสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่ต้องเลือกบ่อยครั้ง การเลือกบ่อยครั้งจะสร้างความ

แตกแยก แต่ก็มีการตั้งข้อสังเกตว่า อาจจะทำให้เกิดการสร้างอิทธิพลในตำแหน่งทางการเมือง ไม่มีการแข่งขัน และระยะเวลานานเกินไปอาจทำให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเฉื่อยชา ควรอยู่ในวาระ 5 ปี เพราะคนที่อายุมากกว่า 60 ปี แต่มีความสามารถ ราษฎรสามารถเลือกเข้ามารับตำแหน่งได้อีก ฉะนั้นไม่ควรเอาระยะเวลามาปิดกั้นคนดีมีความสามารถเข้ามาทำงานรับใช้ประชาชน

2) การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อมีการกำหนดให้ดำรงตำแหน่งจนถึงอายุ 60 ปี ความคิดเห็นของนักวิชาการส่วนหนึ่งนั้นว่า จะทำให้การทำหน้าที่ดีขึ้น เข้มแข็งขึ้น เนื่องจากจะทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจมากขึ้น มีการตัดสินใจเด็ดขาด เพิ่มขวัญกำลังใจ เพราะมีความมั่นคงในตำแหน่ง การทำงานมีความต่อเนื่อง ทำให้มีเวลาในการแก้ไขปัญหาเรื้อรังได้ดีกว่า รู้ปัญหาของหมู่บ้านมีประสบการณ์ในการทำงานดีกว่า และความคิดเห็นของนักวิชาการอีกส่วนหนึ่งคือ จะเป็นการสร้างอิทธิพลโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง และในการทำงาน การอยู่ในตำแหน่งนานๆจะทำให้เฉื่อยชา ไม่พัฒนาไม่ส่งเสริมให้มีการทำผลงาน เกิดความเคยชิน ไม่มีคู่แข่ง ไม่ตั้งใจทำงาน เพราะคิดว่าถึงอย่างไรก็ได้อยู่ในตำแหน่งถึง อายุ 60 ปี ไม่สนใจราษฎร สนใจแต่เรื่องการประเมินผลงาน

3) การปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ ปฏิบัติงานด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน นักวิชาการเห็นว่ามีความเหมาะสม สรุปคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนของรัฐ เป็นกำลังเสริม ช่วยดูแลความสงบเรียบร้อยในหมู่บ้าน มีหน้าที่ต้องดูแลทุกข์สุขของราษฎร เป็นคนในพื้นที่ที่รู้จักคนและพื้นที่มากกว่า ดูแลราษฎรอย่างใกล้ชิด สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ทันเวลาเมื่อมีเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้น จะสร้างความเชื่อมั่นให้ราษฎร เป็นหูเป็นตาให้กับทางราชการ นายอำเภอคนเดียวไม่สามารถที่จะดูแลพื้นที่ได้ทั้งหมด

4) การลดบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในกรณีที่ต้องคัดกรองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้นั้น จะทำให้ความเป็นผู้นำและศักดิ์ศรีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติกลุ่มกำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มข้าราชการ มีความคิดเห็นว่า ไม่เปลี่ยนแปลง โดยให้เหตุผลคือ เป็นการทำหน้าที่ที่ต่างกัน บทบาทการเป็นผู้นำต่างกัน และเป็นการกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจนขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังเป็นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำงานประสานกัน ส่วนประเด็นศักดิ์ศรีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ยังไม่เหมือนเดิม ไม่ได้ลดลง เพราะงานของของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ยังมีและเป็นคนละงานกับขององค์กรบริหารส่วนตำบลและบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านก็มีมากกว่าทางองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะเมื่อลูกบ้านมีปัญหาอะไรก็มักจะเข้าหากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากกว่า นอกจากนี้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานเป็นร้อยปี อีกทั้ง เป็น

ตำแหน่งที่พระราชทานโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนกลุ่มนักวิชาการมีความคิดเห็นว่า ศักดิ์ศรีของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลดลง เนื่องจากงบประมาณต่างๆ ไปลงที่องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหมด บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงลดลงและศักดิ์ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ลดลงตามไปด้วย

2.4 ประเด็นผลกระทบต่อการพ้นจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1) การพ้นจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเมื่ออายุครบ 60 ปี นักวิชาการส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า เหมาะสมดี และนักวิชาการอีกส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า ไม่เหมาะสม โดยให้เหตุผลว่า ควรให้มีการต่ออายุกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หากอายุเกิน 60 ปี แต่ยังเป็นที่รักและเคารพนับถือของราษฎร และสามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ

2) ผลกระทบจากการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างน้อยทุก 5 ปี นักวิชาการมีความคิดเห็นว่ามีผลกระทบกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะได้รับความตั้งใจในการทำงาน ไม่เฉื่อยชา การปฏิบัติหน้าที่จะไม่ลดน้อยลง เพราะกลัวผลกระทบต่อการประเมินผล ถ้าหากไม่ผ่านก็จะออกจากตำแหน่งได้

3) ผลกระทบจากการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจนถึงอายุ 60 ปี ต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น นักวิชาการมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า การประเมินต้องมีหลักเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจนมีคณะกรรมการที่มาจากข้าราชการส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น และมาจากประชาชนในพื้นที่ แต่ก็มีบางข้อสงสัยคิดว่า อาจจะไม่มีความเป็นกลางในการประเมิน หรือระบบการช่วยเหลือกัน อาจทำให้การประเมินให้พ้นจากตำแหน่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์

4) กำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ หากในอนาคตพื้นที่ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านรับผิดชอบมีความเจริญกลายเป็นเมือง จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มข้าราชการกลุ่มนักวิชาการมีความเห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังมีความจำเป็นอยู่แม้พื้นที่จะมีการเจริญเป็นเมืองแล้ว โดยให้เหตุผลว่า ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งที่มีความใกล้ชิดประชาชน แม้พื้นที่จะมีความเจริญเป็นเมืองมากขึ้นหรือพัฒนาไปเป็นเทศบาล บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงมีอยู่ เหตุเพราะเทศบาลไม่สามารถเข้ามาแทนที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีความใกล้ชิดประชาชนได้ การดำเนินงานของเทศบาลในพื้นที่ยังต้องอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนกลางในการประสานงานกับชาวบ้านในระดับชุมชน

3. ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

จากผลการศึกษาวิจัย “แนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน” พบว่า มีแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษและอุปสรรคดังนี้คือ

3.1 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการเข้าสู่ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กล่าวคือ ปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งกำนัน ไม่เหมาะสม ค่าตอบแทนน้อย ปัญหาการดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำตามธรรมชาติต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ในการเลือกกำนันโดยให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้คัดเลือกกันเอง อาจเกิดการสมยอมกันได้ซึ่งอาจจะได้ผู้มีอิทธิพลหรือจากการซื้อเสียง ดังนั้นควรให้ตั้งคณะกรรมการทางอำเภอ และหมู่บ้านตรวจสอบความประพฤติ โดยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านรายงาน การปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำทุกเดือน และให้เข้าร่วมกิจกรรมทุกเรื่องทั้งทางราชการและในหมู่บ้าน ดังนั้น ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้มากกว่าเดิม เพราะหน้าที่ในทางราชการและสาธารณะค่อนข้างสูง เพื่อลดปัญหา การคอร์รัปชัน และควรให้ราษฎรเป็นผู้เลือกกำนันแทนผู้ใหญ่บ้านเลือกกันเอง ควรกำหนดระดับการศึกษาเพื่อให้ได้คนที่มีความรู้ความสามารถในทุกๆ ด้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และการวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ความเป็นผู้นำและมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ความเสียสละในการดูแลทุกข์สุขของประชาชน

3.2 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการทำหน้าที่ตามบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กล่าวคือ ปัญหาการไม่มีเวลาให้ราษฎรอย่างเต็มที่ เนื่องจากค่าตอบแทนน้อย ดังนั้นควรจะต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัว อาจทำให้ท้อแท้ขาดความรู้ในข้อกฎหมาย การไม่มีภาวะผู้นำของตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง

3.3 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการดำรงตำแหน่งสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรจะสามารถลงสมัครเป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ โดยไม่ต้องลาออก ควรให้มีคณะกรรมการประเมินที่มาจากส่วนกลางเพราะจะไม่มีความรู้จักกันเป็นส่วนตัว รวมไปถึงข้าราชการและราษฎรในพื้นที่ การประเมินจึงจะเป็นกลางและโปร่งใสมากขึ้น ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควรเพิ่มค่าตอบแทนให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อที่จะทำให้ปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็ง ควรดูแลชุมชน สร้างความสามัคคี ต้องแจ้งข้อราชการให้ราษฎรได้รับรู้เป็นประจำ กำนันผู้ใหญ่บ้านควรมีภาวะผู้นำมีความกระตือรือร้นในการปกครองลูกบ้าน

3.4 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของการพ้นจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กล่าวคือ ขั้นตอนการประเมินผลอาจไม่มีความเด็ดขาด ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนจึงอาจทำให้ช่วยเหลือกันได้นั้น ดังนั้น ควรมีมาตรการและแนวทางการป้องกันการช่วยเหลือกัน เช่น 1) ควรมีระบบประเมินผลที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบได้จากทุกฝ่าย 2) ควรเพิ่มบทลงโทษให้ชัดเจน กรณีกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้กระทำความผิดเองโดยเจตนา เช่น เป็นผู้ค้ายาเสพติด ทุจริตต่อหน้าที่ ชื่อเสียง เล่นการพนัน อื่นๆ 3) ตำแหน่งกำนัน ราษฎรควรมีสถิตลงเสียงให้อยู่ต่อในกรณีอายุครบ 60 ปี 4) ควรให้ราษฎรเป็นผู้เลือก และควรให้อยู่ในตำแหน่งต่อไป อาจเป็นเป็นวาระ 5 ปี / 8 ปี แต่การปฏิบัติหน้าที่และผลงานต้องชัดเจน เป็นรูปธรรมซึ่งจะทำให้การประเมินไม่มีความโปร่งใสและไม่เป็นธรรม การอยู่ในตำแหน่งนานเกินไปอาจเป็นการสร้างอิทธิพลได้

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553” ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจการอภิปรายผล ใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้คือ

1. ประเด็นบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553

ประเด็น “บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในปัจจุบัน” กล่าวคือ ยังเหมือนเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง หลังจากการปรับปรุงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและการรักษาความมั่นคงภายใน ตัดทอนหน้าที่ที่ท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การแก้ไขศักยภาพ บทบาท และอำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะทำให้ราษฎรได้รับการดูแลจากรัฐผ่านทางกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจาก กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำตามธรรมชาติทำหน้าที่ประสานระหว่างราชการส่วนภูมิภาค ตำบล หมู่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นคนกลางทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของราษฎร เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดราษฎรที่สุด เมื่อเวลาเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงหรือในสถานการณ์ที่ส่วนราชการลงมาในพื้นที่อย่างรวดเร็วไม่ได้ กำนันผู้ใหญ่บ้านยังเป็น ผู้ประสานงานข้อราชการสู่ประชาชนและนำปัญหาของประชาชนไปยังราชการ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับสงคราม กอสุทธิธีระกุล (2514) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาท้องถิ่นในหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้ชี้ให้เห็นว่า “ระบบกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นของหมู่บ้านเมืองมาแต่โบราณกาล มีเค้ามาตั้งแต่สมัย กรุงสุโขทัย การจัดตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้อาศัยเค้าเดิมดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการจัดตั้ง ซึ่งทำให้ราษฎรได้เข้าใจและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบริหารอันเป็นความประสงค์ที่แท้จริงของทางราชการในการจัดหาผู้ปกครองระดับหมู่บ้าน

และตำบลที่มีฝีมือดีในหมู่บ้านขึ้นมาทำการปกครองดูแลชาวบ้านให้ได้รับความสุขสบายมากที่สุด กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวจักรสำคัญของทางราชการ เนื่องจากเป็นผู้นำในการพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง แต่รัฐบาลจำเป็นจะต้องยกระดับความรู้ความสามารถของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้สูงขึ้น เพื่อให้ปฏิบัติการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง

2. ประเด็นผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 – 2553

ประเด็น “การแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2475 จนถึงปัจจุบัน” กล่าวคือ ทำให้โครงสร้างการเข้าสู่ตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในปัจจุบัน กำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยหวังให้ราษฎร ได้มีส่วนร่วมกับการคัดเลือกบุคคลที่มีความประพฤติเหมาะสม เพื่อให้ได้คนดีไม่มีประวัติ เสื่อมเสียไม่มีพฤติกรรมในทางอันธพาล มีอิทธิพล ทำผิดกฎหมายหรือมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเข้ามาดำรงตำแหน่ง รวมทั้งเป็นคณะกรรมการ หรือเป็นผู้ให้ข้อมูลกับคณะกรรมการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้พ้นจากตำแหน่ง โดยผู้ที่ตอบคำถามเห็นตรงกันส่วนใหญ่ว่า เป็นเรื่องที่มีความเหมาะสมเป็นการตรวจสอบโดยราษฎรที่มีความรู้จกันิสัย พฤติกรรม และประวัติส่วนตัวของผู้สมัครได้ดีกว่าทางราชการ จะเป็นการช่วยลดแรงต่อต้าน การร้องเรียน ซึ่งตามแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองของจันทนา สุทธิจารีย์ (2544 : 410) ที่กล่าวไว้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจจะช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและทำให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ” ผู้ศึกษาได้พิจารณาถึงประเด็นการใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 กล่าวคือ ไม่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากประชาชนอย่างแท้จริง เพราะการกำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติผู้ที่ได้รับเลือกเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาจากราษฎรเพียงกลุ่มเล็กๆ (4 - 7) คน อาจทำให้เกิด การลำเอียงหรือได้รับอิทธิพลจากกลุ่มบุคคลได้ และในประเด็นการเข้าสู่ตำแหน่งกำนัน โดยผู้ใหญ่บ้านในตำบลเป็นผู้เลือกตนเอง ถือเป็นการจำกัดสิทธิของราษฎรทั้งตำบลโดยตรง ซึ่งเป็นการขัดแย้งกับแนวคิด การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

3. ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหามหาชนและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

ประเด็น “การดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จนอายุถึง 60 ปี” กล่าวคือ เป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ดำรงตำแหน่ง จะทำให้การทำงานมีความต่อเนื่อง สามารถแก้ไขปัญหา

ได้อย่างรวดเร็วเพราะมีประสบการณ์ในการทำงาน แต่การดำรงตำแหน่งถึงอายุ 60 ปี อาจจะทำให้รัฐเสียคนดีมีความรู้ความสามารถได้ เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางคนสามารถทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ แม้จะมีอายุถึง 60 ปี สมควรให้มีการต่ออายุ แต่การให้มีการเลือกตั้งบ่อยครั้งนั้นอาจก่อให้เกิดความแตกแยกภายในหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงศ์ จตุรัตน์ (2538) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งในวาระ 5 ปี ซึ่งกล่าวไว้ว่า “หากมีการเลือกกำนัน ผู้ใหญ่บ้านบ่อยครั้งเท่าใดก็จะทำให้เกิดแตกแยกเกิดขึ้นอย่างเด่นชัด” ในส่วนของผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่าการเลือกผู้ใหญ่บ้านมาจากสังคมกลุ่มเล็กๆภายในหมู่บ้านหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับ การเลือกตั้งในระดับอื่นๆ ผู้ที่ลงสมัครต่างมีญาติสนิท เพื่อนพ้อง และคนที่รู้จักในกลุ่มนั้นๆ ย่อมมีการเลือกข้างเป็นธรรมดา อาจมองว่าเกิดความแตกแยก แต่ในความเป็นจริงเมื่อผู้ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ส่วนใหญ่สามารถทำงานได้ดี และราษฎรทั้งหมู่บ้านต้องยอมรับผลการลงคะแนนเสียง ตามระบอบประชาธิปไตย ความแตกแยกจะเกิดเฉพาะในวันลงคะแนนเสียงและจากการประพฤติปฏิบัติของผู้ดำรงตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมเท่านั้น

ประเด็น “การดำรงตำแหน่งจนถึงอายุ 60 ปี” กล่าวคือ จะเป็นการช่วยรัฐประหยัดงบประมาณ จากการที่จะต้องจัดการเลือกตั้งบ่อยครั้ง ส่วนประเด็นการทำหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีความคล่องตัวมากขึ้น สามารถช่วยเหลือราชการส่วนภูมิภาคได้ดีเพราะมีประสบการณ์การทำงานมากขึ้น โดยในปัจจุบัน มีการลดอัตราข้าราชการของกรมการปกครอง ทำให้การมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งจะมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอและช่วยงานของหน่วยราชการอื่น เป็นเรื่องที่ดีและเหมาะสม ช่วยทำให้งานที่เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เช่น การแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด ปัญหาเรื่องความสงบเรียบร้อย การแก้ไขปัญหาความยากจน รวมถึงการรวมพลังมวลชนเพื่อแสดงออกถึงความภักดีต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และสร้างความสามัคคี ความสามัคคีของคนในชาติ

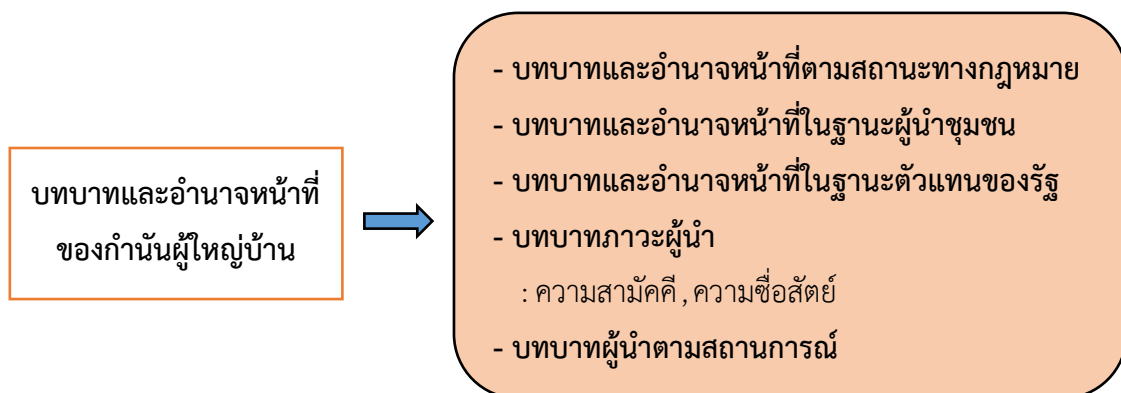
ประเด็น “การเพิ่มค่าตอบแทนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน” กล่าวคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคปัจจุบัน มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเหมือนกับประชาชนทั่วไป และส่วนใหญ่กลายเป็นฐานเสียงของนักการเมืองเพราะสามารถกล่อมเกลาคิดราษฏรให้เชื่อและขึ้นำในการเลือกตั้งได้ การเพิ่มค่าตอบแทนในแต่ละครั้งของรัฐบาลจึงเป็นเสมือนสัญญาทางการเมืองว่า จะเป็นฐานเสียงให้รัฐบาลนั้น โดยที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมี การต่อรองเรียกร้องค่าตอบแทนจากรัฐบาลเรื่อยไป ในอดีตผู้ที่ได้รับตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องเป็นบุคคลที่ถูกยอมรับนับถือจากราษฎร เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีบารมี และเป็นบุคคลที่มีฐานะพอสมควรที่สามารถให้การพึ่งพิงจากราษฎรในหมู่บ้านได้ การถูกแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งถือเป็นความภาคภูมิใจให้กับผู้นั้น และครอบครัว และการจะเข้าสู่ตำแหน่งต้องมาจากพื้นฐานความสมัครใจ การเสียสละ เพราะต้องทำหน้าที่ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง เมื่อราษฎร

เรียกหา หรือมีราชการด่วน สถานการณ์ฉุกเฉินสามารถแก้ไขปัญหาให้ราษฎรได้ทุกเรื่อง ดังนั้น การดำรงตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นตำแหน่งที่สามารถสร้างสมอำนาจและบารมีให้กับผู้ได้รับตำแหน่งได้เช่นกัน ฉะนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรภูมิใจกับศักดิ์ศรีของหน้าที่มากกว่าคำนึงถึงเรื่องค่าตอบแทน

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553” ผู้วิจัยมีข้อค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ที่ควรนำเสนอใน 3 ประเด็น (ดังแผนภาพที่ 2)

แผนภาพที่ 1 : โมเดล บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หลังการรัฐประหาร ปี พ.ศ.2549 - 2553

ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 การประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรเป็นเพียงเครื่องมือในการให้พ้นจากตำแหน่งเนื่องจาก อาจจะทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน

1.2 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนในฐานะรางวัลในการปฏิบัติหน้าที่การเป็นผู้นำที่เป็นที่เคารพนับถือของราษฎรในหมู่บ้าน ในตำบลมากกว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิต

1.3 ปรับลดบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้คงเหลือแต่เฉพาะภารกิจการงานที่ไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่มีความซ้ำซ้อนกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

1.4 จากประวัติศาสตร์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะของหัวหน้าหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน จึงเป็นกลไกหลักและตัวกลางสำคัญในการประสานความร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้านและตำบล ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนเป็นตัวกลางในการนำเสนอปัญหาจากชาวบ้านในพื้นที่ไปสู่หน่วยงานที่รับผิดชอบในส่วนของอัตราเงินเดือนค่าตอบแทนนั้น ควรที่จะมีการปรับเปลี่ยนให้ตาม ความเหมาะสม เพราะแม้ในงานในอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบทางกฎหมายจะลดลง แต่บทบาทและงาน ทางสังคมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงอยู่การปรับขึ้นของอัตราค่าตอบแทนจึงเป็นการปรับขึ้นเพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์และสมศักดิ์ศรีฐานานุรูปของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะที่เป็น ที่ปรึกษา หัวหน้า และผู้นำของชุมชน ทั้งนี้ การปรับอัตราค่าตอบแทนที่เพิ่มนั้น ควรพิจารณาถึงความเหมาะสม เช่นอาจเป็นในรูปแบบของสวัสดิการหรือสิทธิพิเศษอื่นๆ มากกว่าที่จะเป็นจำนวนเงิน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1. เพิ่มขอบเขตพื้นที่การศึกษาวิจัยตามเขตอำเภอต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2. เพิ่มการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2547). พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน). กรุงเทพมหานคร : อาสารักษาดินแดน.
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2550). คู่มือปฏิบัติงานสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพมหานคร : อาสารักษาดินแดน.
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2553). คู่มือปฏิบัติงานสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. กรุงเทพมหานคร : อาสารักษาดินแดน.
- กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. (2531). การเมืองและการปกครองไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- โกวิท พวงงาม. (2548). การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- จันทนา สุทธิจารี. (2544). “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. ในอมร รักษาสัตย์ (บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร : วี.เจ.พรินติ้ง.

- จิรพรรณ กาญจนจิตรา. (2523). **สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น**. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉลุย พ่วงพลับ. (2548). “บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษากรณี อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัด สงขลา”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. สงขลา : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์ และอิสระ สุวรรณพล. (2541). **ปทานุกรมการบริหาร**. สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : พระนคร.
- เบญจาสวัสดิ์โอ. (2537). **บทบาทในทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น**. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร และคณะ. (2531). **การบริหารราชการส่วนภูมิภาค**. เอกสารการสอน สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). **บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- วุฒิพงศ์ จิตรัตน์. (2538). **ทัศนคติของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สงคราม กอสุทธิธีระกุล. (2541). **การพัฒนาท้องถิ่นในหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน**. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต** สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาษา เมฆสวรรค์. (2520). **การปกครองระดับตำบล หมู่บ้าน กับความมั่นคงแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร : ส่วนท้องถิ่น.